

pe Petri ad Paulum, & Pauli ad Petrum, in quibus Petrus, & Paulus vicissim sunt rectus, & obliquus: & concipi possunt etiam per eandem cognitionem ut rectus, & ut obliquus, ferme, sicut per eandem cognitionem, in qua manet universale in actuali prædicatione, potest eadem res cognosci clare, & confuse.

706. Ob. 6. contra 3. conclus. Denominatio dextri potest transire in denominationem sinistri: item denominatio non agentis in denominationem agentis: item denominatio promissionis conditionata in denominationem absolutæ &c. sine nova parte, modo accedat aliquid extrinsecum connotatum, vel conditio: ergo. Resp. neg. ant. Denominatio dextri, & sinistri, involvunt tanquam partes diversas ubicationes: denominatio agentis involvit pro parte actionem: e contra denominatio non agentis involvit negationem actionis: denominatio promissionis absolutæ involvit purificationem conditionis, quam non involvit denominatio promissionis conditionatæ. Eadem est responsio, si objiciatur, quasdam imagines, pro diverso situ aspicientium, juxta leges opticas representare diversa, e. g. ex una parte puerum stentem, ex altera ridentem; nam in hoc casu ubicationes colorum diversæ, vel etiam diversæ ubicationes aspicientium, sunt partes illarum diversarum representationum, seu denominationum.

Dices 1. Eadem ubicationes, quæ denominant Petrum dextrum, denominant Paulum sinistram: ergo etiam possunt Paulum denominare dextrum sine nova parte. Confr. Idem altare in latere templi, quod introeuntibus est a dextris, exeuntibus sit a sinistris sine omni nova parte: ergo. Resp. neg. conseq. Eadem cognitio, quæ denominat Petrum cognoscentem, denominat Paulum cognitum, quin tamen hunc possit denominare cognoscentem; quia scilicet deberet habere aliam respectum: at sic etiam ubicationes Pauli, ut eum denominarent dextrum, deberent habere alium situm, vel respectum ad ubicationes Petri. Ad confr. neg. ant. nam est iterum alia ubicatio, & alius situs, hominis se invertentis; si enim exiret eundo retrorsum, maneret altare a dextris, ut erat introeunti.

I ces

Dices 2. Saltem hæc denominatio *Petrus similis Paulo* potest transire in aliam, nempe hanc *Paulus similis Petro*, sine nova parte: ergo conclusio tertia non subsistit. Resp. neg. conseq. nam in ea conclusione dicitur, non posse subiectum, nempe manens idem, ita transire: in his autem denominationibus non est idem subiectum. Sed replicabis. In hoc casu saltem datur nova denominatio sine nova parte: ergo prima conclusio non stat. Resp. neg. ant. Si hæc denominationes sumantur quidditative, sive concrete, tunc a parte rei non distinguuntur, sicut n. 703. dictum de toto, & de parte in actu secundo: adeoque in hoc casu non datur nova denominatio: si autem hæc denominationes sumantur tantum denominative, seu secundum rectum, tunc utique una habet aliam partem, quam altera; nam una denominatio habet pro suo subiecto, seu recto, Petrum, altera habet Paulum. Huc spectant etiam superius dicta num. 703. & seq.

QUÆSTIO SECUNDA.

De Prædicamentis.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Prædicamentum.

707. **P**rædicamentum, seu, ut etiam vocatur, *Categoryæ*, aliud non est, quam *omnium prædicabilium, ad certam classem pertinentium, in unam seriem ordinatio*: sic prædicamentum *substantiæ* est ordinatio in unam seriem istorum prædicabilium *substantia, corpus, vivens, animal, homo*: & hæc quidem prædicata dicuntur directe poni in prædicamento: alia autem, nempe differentiæ, ut respectu *substantiæ materialis, immaterialis*, respectu corporis *animatum, inanimatum*, respectu viventis *sensitivum, insensitivum*, respectu animalis *rationalis, irrationalis*, istæ, inquam, differentiæ dicuntur indirecte poni in prædicamento, & ex latere: sicut nempe solent poni differentia ex latere generum. Ita communiter auctores loquuntur: nec est operæ præ-

R 3 tum

tium de hac re litigare: contrarium opinatur Hurta-
dus *disp. 9. Metaph. sec. 3. §. 25.* ubi videri potest.

708. Decem prædicamenta assignari solent, & ab
Archita Tarentino ad hunc numerum redacta sunt:
quamvis autem hæc distributio, vel divisio sit pro-
fus arbitraria, (ut recte docet Arriaga *l. 5. de Prædic.
ta prox. ante disp. 12. Log.*) eam tamen Aristoteles
in hoc libro, & postea S. Thomas, aliique amplexi
sunt, & ob hanc auctoritatem etiam recipi meretur,
ut receptæ sunt divisiones plurimæ aliæ similes, e. g.
diei in viginti quatuor horas, & orbis in quatuor par-
tes &c. congruentias tamen aliquas exhibent Hurta-
dus, *disp. modo cit. sec. 2.* & alii. Indicantur autem hæc
decem prædicamenta istis versiculis dialecticis: *Arbor
sex servos ardore refrigerat ustos: Ruri cras stabo,
nec tunicatus ero: in quibus singulæ voces singula
prædicamenta significant, nisi quod tres ultimæ simul
unum tantum prædicamentum significant: sunt autem
ista, substantia, quantitas, relatio, qualitas, actio,
passio, ubicatio, duratio, situs, habitus.*

709. Substantia (quæ hic intelligitur completa)
est ens per se, seu non indigens alio, cui inhereat,
vel cui exigat uniri, unione saltem informativa: &
alia quidem dicitur *substantia prima*, alia *substantia
secunda*, de quibus Philosophus agit *in Prædic. tr. 2.
c. 1. & 5. Metaph. c. 8. text. 13.* & probabilius per sub-
stantiam primam, seu, ut loquitur *loc. cit. in Prædic.
quæ proprie, & principaliter, & maxime dicitur* (in-
telligit substantia) vel, ut habet *loc. cit. Metaphys.
ipsum ultimum subiectum*, tantum intelligit indivi-
duum, seu substantiam singularem: per substantiam
vero secundam, seu, ut loquitur *loc. cit. Metaphys.
quod, cum quod quid* (alii legunt *hoc aliquid*) sit,
etiam separabile fuerit, intelligit substantiam univer-
saliter acceptam; nam *loc. cit. Metaph.* expresse ait,
quod sit *cuiusque forma, & species: & loc. cit. in
Prædic.* ait, substantiam secundam dici hominem in
specie, & animal in genere. Quod enim Aristoteles
per primam substantiam intellexerit suppositum, per
secundam vero substantiam, naturam, ut contradi-
ctam a subsistentia, non est facile credibile; cum
ista distinctio primum innotuerit ex mysteriis SS. Tri-
nitatis, & Incarnationis.

Quant-

Quantitas est forma denominans subiectum quan-
tum, atque etiam reddit corpus naturaliter impe-
netrabile ab alio corpore: est autem duplex *discre-
ta, & continua*. Illa datur in numeris, quorum par-
tes inter se non copulantur: ista datur inter partes
unitas, seu inter se copulatas, e. g. inter partes,
quæ constituunt longitudinem, latitudinem, & pro-
funditatem cubi lignei, vel marmorei. *Relatio* est
ordo unius ad aliud, de qua mox plura.

710. Qualitas est forma denominans subiectum qua-
le, vel est id, quod respondetur interroganti, qua-
le est subiectum? estque omne accidens absolutum
distinctum a quantitate. Aliæ autem dicuntur *qua-
litates primæ*, quæ saltem iuxta antiquos plures sunt
principia aliarum, & communiter assignantur hæc
quatuor *calor, frigus, humiditas, siccitas*: aliæ di-
cuntur *qualitates secundæ*, quæ iuxta eosdem anti-
quos ex primis, seu vario earum temperamento oriun-
tur, & assignari solent *color, odor, sapor &c.* aliæ
dicuntur *qualitates corruptivæ*, quæ scilicet habent
contrarium, contra quod pugnant, ac sepe, vel quoad
partem, vel quoad totum destruunt, aut vicissim des-
truuntur, & tales sunt e. g. *calor, & frigus*: aliæ
dicuntur *qualitates perfectivæ*, quæ nihil corrumpunt,
sed tantum subiectum perficiunt, & talis qualitas iux-
ta multos est *lumen*. Verum de his qualitatibus, &
earum numero, vel existentia, aut origine, multo
plura nobis erunt dicenda in Physica.

711. Actio est id, per quod causa denominatur
agens, vel quo producitur effectus: & sic e. g. crea-
tio denominat Deum agentem, seu creantem: visio
denominat hominem videntem. E contra Passio est
id, per quod subiectum denominatur patiens aut pas-
sum, vel etiam recipiens: & sic receptio formæ ma-
terialis in subiecto, sive in materia prima, iuxta Pe-
ripateticos denominat illud patiens, vel passum, seu
recipiens. *Ubicatio* est determinatio ad certum locum.
Duratio est determinatio ad certum tempus. *Situs*
est certa dispositio corporis, vel ejus partium, a
qua res dicitur: *stans, sedens, jacens &c.*

Habitus est tegumentum corporis, a quo aliquid
denominatur *vestitum, ornatum*, vel etiam *armatum*
&c. In hominibus habitus spectat ad accidens, sal-

R 4 tem

tem logicum, ex dictis n. 598. in brutis autem, cum eorum pili, quibus teguntur, seu vestiuntur, sint pars integralis corporis, eorum vestitus spectat ad substantiam. Neque est absurdum admittere, quod aliqua res pertineat quandoque ad plura predicamenta; nam e. gr. eadem productio equi est actio respectu equi producentis, & passio respectu materiæ, ex qua equus producitur, & relatio istorum ad se invicem, adeoque spectat saltem ad tria predicamenta.

712. Conditiones ad hoc, ut aliquid poni possit in aliquo predicamento, communiter requiruntur octo, tres ex parte termini formæ, quinque ex parte objecti, his versibus indicatæ; *Vox una, & simplex, rebus concinna locandis: Entia per sese, finita, realia, tota*. Ex parte termini 1. vox, seu terminus, debet esse univocus. 2. Non debet esse terminus complexus, vel integra oratio. 3. Debet significare substantias in concreto substantivo, e.g. debet poni terminus *homo*, non *humanitas*: accidentia vero debent poni, non in concreto, sed in abstracto, e.g. terminus *albedo*, non *album*; quia hic accidens non sumitur ut quintum predicabile, sed ut genus respectu suorum inferiorum. vide num. 583.

Ex parte objecti 1. debent res, per terminos significatæ, esse entia, & non puræ negationes. 2. Debent esse entia per se, non in eo sensu, in quo per ens per se intelligitur substantia; alias qualitates non possent poni in predicamento: sed prout intelligitur ens, seu totum per se, & non tantum per aggregationem, ut cumulus lapidum. 3. Debent ea entia esse finita; hinc multi a predicamento excludunt Deum, de quo Hurtadus *disp. 9. Metaph. sec. 4.* videri potest. 4. Debent esse entia realia, non tantum entia rationis ficta. 5. Debent esse aliquod totum, in sua ratione completum, de quo vide iterum Hurtadum, *loc. cit.* si lubet; nec enim mihi lubet in his parum necessariis diutius immorari. Addo tantum, Cardinalem Sfondratum *Logica l. 1. c. 3.* exhibere pulcherrimas tabulas predicamentorum.

713. Quæres, ad quid profit hæc predicamentorum divisio. Resp. antiquum esse proverbium: *Qui bene distinguit, bene docet*: servit nempe hæc divisio ad clariorem rerum notitiam, & explicationem. Ex

his

his predicamentis facilius eruuntur genera, ac differentiæ, & consequenter definitiones: item hæc predicamenta suppeditant ingentem argumentorum copiam, & materiam, de re qualibet fusius disserendi, etiam juxta leges Rhetoricæ, ut erudite ostendit Emanuel Thesaurus in suo *tubo optico Italice edito, titulo: Indice categorico*; nam omnis argutia, & elegantior dictio, ex his fontibus est haurienda. Quin etiam *Ar. magna sciendi* tradita a Raymundo Lullo, & ab aliis copiose illustrata, potissimum versatur circa exactam notitiam predicamentorum.

714. Non solent autem moderni Philosophi agere simul, & semel, de omnibus predicamentis, sed sparsim pro opportunitate variis locis: id quod & nos faciemus, & hic duntaxat agemus de solo predicamento relationis; eo quod plures quæstiones philosophicæ sine prævia ejus notitia rite intelligi nequeant. Ex dictis autem n. 707. facile infertur, *predicamentum relationis* aliud non esse, quam collectionem omnium predicabilium, ad relationem sumpta tanquam in sua inferiora dividitur, quæ in elegantî tabula expressa exhibet Cardinalis Sfondrati *Log. l. 1. c. 3. p. 6.* nos autem in varia divisione relationis, quam mox dabimus, referemus.

ARTICULUS II.

Quid, & Quotuplex sit Relatio.

715. Aristoteles *l. de predicam. rr. 2. c. 3.* ita relativam definit. *Ad aliquid vero talia dicuntur, quæcumque hæc ipsa, quæ sunt, aliorum esse dicuntur*: id est: *Relativa sunt, quorum essentia est referri ad aliud*: ubi tamen adverto, Philosophum non velle per hæc dicere, quod relativa nullum habeant esse, nisi quod essentialiter, & formaliter ad aliud referuntur; nam hoc esset falsum; cum relativum simile habeat subjectum, quod non refertur essentialiter ad aliud tanquam simile: rursus idem habet denominationem, e. g. albi, quæ pertinet ad aliud predicamentum, scilicet qualitatis. Quare Aristoteles tantum vult, quod revelativa ut talia sint ad aliud:

R. 5

&

& quod entia sint formaliter relativa per hoc, quod sint ad aliud.

716. Jam ex notione relativi in concreto facile inferitur notio relationis in abstracto: nempe; quod relatio sit ordo unius ad aliud, vel sit ratio formalis, ob quam unum refertur ad aliud.

Dividit autem Philosophus l. 5. *Metaph. text. 20.* relativum, seu relationem in tres species. Prima relationis species est, quæ fundatur in unitate, & numero: per unitatem autem hic Aristoteles intelligit unitatem essentiae, vel qualitatis, aut quantitatis: per numerum e contra intelligit diversitatem essentiae, qualitatis, vel quantitatis.

Ad hanc unitatem spectat relatio identitatis, quæ datur inter ea, quæ habent similem essentiam, ut Petrus, & Paulus: item, ad unitatem hanc etiam spectat relatio similitudinis accidentalis, quæ datur inter ea, quæ habent eandem qualitatem, e. g. albedinem, ut duo muri albi: rursus ad unitatem hanc spectat relatio aequalitatis, quæ datur inter duo habentia eandem quantitatem, ut duo ligna bialmaria, vel duo spatia horaria.

At vero ad numerum spectat relatio diversitatis essentialis, quæ datur inter habentia essentias specie diversas, ut sunt homo, & leo: item relatio dissimilitudinis accidentalis, quæ datur inter habentia diversas qualitates, e. g. inter marmor nigrum, & album: rursus relatio inequalitatis, quæ datur inter habentia diversas quantitates, e. g. lignum bialmare, & tripalmare. Ubi obiter ex occasione noto, quod relatio identitatis, & diversitatis essentialis, etiam posset dici relatio similitudinis, vel dissimilitudinis. Ne tamen fiat confusio cum relatione similitudinis accidentalis, quæ in quæstionibus de relatione solet venire sub nomine similitudinis, non solet sub hoc nomine venire relatio identitatis &c.

717. Altera species relationis est, quæ fundatur in actione, & passione: & ad hanc pertinet relatio causæ ad effectum, & effectus ad causam, patris ad filium, & filii ad patrem &c. Tertia species relationis est, quæ fundatur in mensura, & mensurato: per mensuram autem, ut docent auctores communiter, non intelligitur quantitas (quia relatio quantitatis

per-

pertinet ad unitatem, vel numerum) sed intelligitur specificativum extrinsecum scientiæ, vel sensationis actualis; nam Aristoteles l. 5. *Metaph. text. 20.* hanc relationem explicat per ordinem, quem habet scientia ad scibile, & sensus ad sensibile. Specificativum extrinsecum autem aliud non est, quam terminus aliquis, aut objectum, in ordine ad quod debet aliquid explicari, vel ejus perfectio mensurari: sic cognitio habet pro specificativo extrinsecum objectum; quia actus eo nobilior est, quo nobilior habet objectum.

718. Dividitur ulterius relatio in relationem rationis, & realem. Prior, seu relatio rationis (quæ ab aliquibus etiam vocatur relatio secundum dici) est, quæ datur inter duo, non realiter, sed tantum formaliter distincta, e. g. relatio inter subjectum, & prædicatum. Aliter tamen hanc relationem accipit, & explicat Giatinus *Log. q. 7. a. 2.* aitque, quod sit relatio ficta per intellectum inter ea, inter quæ nulla datur: sic, licet detur realis connexio cognitionis cum pariete cognito, non tamen datur connexio parietis & mutua parietis cum cognitione: potest tamen intellectus sepe fingere, quasi etiam paries cognitus haberet parem connexionem cum cognitione, quæ ficta connexio juxta hunc auctorem est relatio rationis. Idem videtur sentire Arriaga *disp. 12. Log. n. 3.* ubi in exemplum affert relationem, quam habet species, vel genus ad inferiora, quæ tantum est ab intellectu consista.

Alteram autem, seu relatio realis, est ordo realis unius ad alterum, seu ordo, qui datur a parte rei antecederet ad omnem actum intellectus. Dari autem relationem realem probabimus contra Aureolum, qui eam negavit, infra a n. 726.

719. Dividitur rursus relatio realis in transcendentem, & predicamentalem. Illa, seu transcendentialis, juxta communioem est, quæ adæquate identificatur cum fundamento: & probatur facile negative, dicendo, posito fundamento, essentialiter respiciente terminum, jam haberi totam relationem, nec alio opus esse. Dicitur autem transcendentalis juxta Giatinum *Log. q. 7. a. 2.* quia transcendit omnia prædicamenta; cum ista omnia, nullo excepto, habeant

R 6

rela-

relationem transcendentalem ad aliquid aliud, saltem ad Deum. Hæc relatio dicitur etiam *essentialis*, non ideo, quod per eam duæ essentia referantur ad se invicem; hoc enim etiam fit in relatione prædicamentali identitatis, ex. grat. inter Petrum, & Paulum: sed ideo, quia est ita essentialis fundamento, ut hoc sine ea relatione dari non possit.

720. Altera, seu *relatio prædicamentalis* est illa, quæ non est adequate identificata cum fundamento, (ut infra *num.* 727. magis explicabimus) & hinc, ut recte ait Arriaga *disp.* 12. *Log. sec.* 2. *num.* 8. est sæpe separabilis a fundamento, e. g. relatio similitudinis muri unius albi ad alterum, est separabilis per separationem albedinis.

At non est semper separabilis a fundamento relatio prædicamentalis; nam e. g. relatio dissimilitudinis creaturæ ad Deum non est a creatura separabilis, uti nec relatio coexistentiæ creaturæ ad Deum, vel modi ad modificatum; quia, quandocumque datur creatura, est necessario dissimilis Deo, & quandocumque datur creatura, vel modus, debet ei coexistere Deus, vel modificatum: ex quo tamen non sequitur, quod ista relatio sit adequate identificata cum fundamento, sed tantum essentialiter ab ipso exigatur; sicut etiam creatura, si existat, essentialiter existit, ut Deus quoque existat, adeoque sint duo, quin tamen sola creatura jam sit dualitas, vel duo.

Semery *disp.* 4. *Log.* 9. 2. a. 1. videtur velle, quod relatio prædicamentalis debeat consistere, vel fundari in aliquo prædicato, quod non transcendat omnia prædicamenta, adeoque in aliquo prædicamento ponatur: at difficultas stat in eo, quod detur etiam relatio prædicamentalis mutua inter Deum, & creaturam, & tamen communius Deus excludatur a prædicamento; nisi forte dicat Semery sufficere, si ratio fundandi inadæquata sit in aliquo prædicamento.

721. Ulterius alia relatio realis est *mutua*, alia *non mutua*. Ista, sive *non mutua*, datur tunc, quando unum quidem realiter refertur ad alterum: at hæc non vicissim refertur ad illud: sic cognitio realiter refertur ad objectum, & creatura ad Deum: non tamen

men in eadem linea reali refertur objectum ad cognitionem, vel Deus ad creaturam. Relatio *mutua* est, quando vicissim datur relatio, ut hujus ad illud, ita illius ad hoc: sic ex duobus muris albis, vel duobus hominibus, ut hic est similis alteri, ita alter est similis huic.

Hæc autem relatio mutua iterum subdividitur, & alia dicitur *equiparantia*, alia *disquiparantia*. Prima datur, quando relatio ex utraque parte eodem nomine appellatur; sic se habet relatio similitudinis, vel æqualitatis; nam uterque murus albus, vel baculus bipalmaris, dicitur similis, vel æqualis. Altera autem, seu relatio disquiparantia datur, quando relatio non eodem nomine ex utraque parte appellatur: sic se habet relatio patris ad filium, & filii ad patrem, cause ad effectum, & effectus ad causam; nam respectu patris dicitur paternitas: respectu filii autem filiatio: item respectu cause dicitur actio, & denominat causam agentem: respectu effectus dicitur potius passio, vel, si non semper potest dici passio, saltem nunquam denominat effectum agentem, sed tantum productum.

722. Ex hucusque allatis facile colligitur, ad omnem relationem tria, scilicet *fundamentum*, *terminum*, & *rationem fundandi* requiri. *Fundamentum* est id, quod refertur ad aliud: at *terminus* est id, ad quod aliquid refertur: & *ratio fundandi* est id, ratione cuius aliquid refertur ad aliud: sic in relatione patris ad filium fundamentum est pater: terminus est filius: ratio fundandi est actio generativa.

Notandum tamen est hic, quod *fundamentum* non eodem modo accipiant recentiores, & antiquiores: nam isti per fundamentum intelligunt rationem fundandi, ut patet ex S. Thoma inferius n. 734. citando: item ex Alensi in 5. *Metaph. text.* 20. *non longe ab initio*: ex Rubio in *libr. prædic. c.* 7. *qu.* 10. n. 220. Suarezio *disp.* 47. *Metaphys. sec.* 7. n. 14. *Comimbricentibus in prædic. c.* 7. *de relation. q.* 1. a. 4. Huertado *disp.* 15. *Metaphys. sec.* 2. *q.* 14. Arriaga *disp.* 12. *Log. sec.* 10. *num.* 50. & aliis. At vero recentiores per fundamentum intelligunt illud objectum, quod refertur ad alterum, quodque antiquiores

vocabant subjectum relationis, vel fundamentum remotum.

723. Ratio autem fundandi pro diversitate relationum est diversa, & multiplex. In relatione identitatis, vel diversitatis, ratio fundandi completa sunt essentie ejusdem, vel diversæ speciei: in relatione similitudinis, vel dissimilitudinis accidentalibus, sunt qualitates ejusdem, vel diversæ speciei, aut intentionis: in relatione æqualitatis, vel inæqualitatis, sunt quantitates pares, vel impares: in relatione distantie sunt ubicationes non contiguæ: in relatione indistantie sunt ubicationes, vel contiguæ, vel penetratæ: in relatione prioritatis, vel posterioritatis, sunt durationes successivæ: in relatione coexistentie sunt durationes simultaneæ, & probabilius etiam ipse existentie rerum: quin potest admitti, etiam in quibusdam aliis relationibus, existentias rerum esse partialem rationem fundandi; nam de aliquibus id vix videtur posse negari.

724. Similiter in relatione proportionis, vel improprietatis, ratio fundandi est recta, vel prava dispositio partium, quæ vel delectet, vel offendat oculos: in relatione cause ad effectum, vel effectus ad causam, est actio, quæ realiter etiam est passio, ut dicemus in Physica: in relatione patris ad filium est actio generativa, vel physice existens, vel moraliter perseverans, de qua perseverantia vide infra n. 750. Quia autem hæc, & similes relationes, sæpe sunt relationes presentis ad præsens, vel præteritum, aut futurum, hinc dicendum est, eas aliquando involvere etiam durationes fundamenti, & termini, ac rationis fundandi, sive simultaneas, sive successivas. Queritur jam, in quo consistat relatio prædicamentalis; nam de transcendentali diximus, eam juxta communem identificari cum fundamento, seu subjecto.

ARTICULUS III.

In quo consistat Relatio Prædicamentalis.

725. **Q**uinq̄ sunt celebriores circa relationem prædicamentalem auctorum sententie. Prima

ma est Aureoli volentis, eam stare in actu intellectus, uti & relationem transcendentalem; quia docet, nullam dari a parte rei relationem. Secunda est eorum, qui relationem prædicamentalem, sicut & transcendentalem, identificant cum solo fundamento. Tertia est eorum, qui relationem prædicamentalem identificant cum complexo, ex fundamento, termino, & ratione fundandi: transcendentalem autem cum solo fundamento. Quarta sententia est eorum, qui relationem prædicamentalem ab iis omnibus distinguunt, & in entitate modali superaddita stare volunt. Quinta denique est illorum, qui docent, relationem prædicamentalem stare in sola, & adæquata ratione fundandi.

726. Dico 1. contra Aureolum. Datur aliqua relatio realis. Ita communissima. Prob. 1. Ipsa hæc communissima auctoritas est sufficiens ratio adstruendi relationem realem, præsertim, cum Aristoteles *l. 12. Metaph. text. 52.* & S. Thomas *lect. 12. in cit. locum* supponant, quod detur a parte rei ordo universi, seu rerum in hoc universo existentium, sicut datur a parte rei ordo exercitus. Prob. 2. ratione. In divinis dantur quatuor relationes, & in creatis etiam, ante omnem operationem intellectus, dantur paternitas, & filiatio, æqualitas, & inæqualitas, similitudo, & dissimilitudo, imo ordo universi &c. ergo a parte rei dantur relationes, adæque reales.

727. Dico 2. Relatio prædicamentalis non est adæquate identificata cum fundamento. Ita de facto communissima contra connotatores. Prob. Fundamentum, saltem sepissime, est separabile a relatione prædicamentali adæquata, ita, ut possit dari fundamentum, quin detur ea relatio: ergo saltem sepissime non est ea relatio adæquate identificata fundamento. conseq. jam est satis probata *num. 352. ant. prob.* sic potest existere murus, quin sit alteri muro similis, & sic de aliis, quæ plurima recenseri possent: ergo fundamentum est separabile a relatione prædicamentali similitudinis &c.

728. Si autem fundamentum in aliquibus casibus non est separabile a relatione prædicamentali adæquata, hoc est, si dari non potest fundamentum, nisi etiam detur adæquata illius relatio, tunc in iis

cibus aliunde probatur, quod relatio adhuc aliquid involvat præter fundamentum: ergo nunquam relatio prædicamentalis est adæquate identificata fundamento. prob. ant. relationes, a quibus fundamentum non est separabile, sunt potissimum illæ, in quibus fundamentum essentialiter exigit terminum: sed illæ relationes, vel sunt transcendentes, quæ huc non spectant, vel, si sunt prædicamentales, satis clare probatur, quod pro parte etiam involvant ipsum terminum: ergo.

Prob. min. Relationes tales prædicamentales sunt illæ, quas attulimus *num.* 720. vel similes: sed in iis satis clare probatur, quod pro parte involvant etiam terminum: ergo. prob. min. dissimilitudo, & coexistentia, aperte dicunt duo; neque enim una res se sola est tota coexistentia, aut tota dissimilitudo, etiam si non possit existere sine altero coexistente, aut dissimili; alias dicam, quod unum essentialiter exigens alterum, adeoque exigens cum isto constituere dualitatem, se solo sit dualitas, vel duo: quod est ex terminis absurdum.

729. Dico 3. Relatio prædicamentalis non identificatur cum complexo ex fundamento, termino, & ratione fundandi. Ita recentiores de facto longe communius, nec oppositi sunt antiquiores auctores, qui per fundamentum, & terminum, non intelligunt id, quod modo intelligitur a recentioribus, quibuscumque disputamus, de quo vide *n.* 722. Prob. conclus. negative. Si potest affirmari, vel explicari relatio prædicamentalis adæquata, quin affirmetur totum complexum, vel assignentur pro partibus etiam fundamentum, & terminus, tunc non debet dici, quod relatio dicta stet in toto complexo: sed hoc potest fieri: ergo. ma. non videtur neganda; quia non debet dici aliquid esse pars, nisi sine eo affirmari, vel explicari non possit totum. min. constabit partim ex *n.* 739. partim ex solutione objectionum.

730. Dico 4. Relatio prædicamentalis non consistit in modo superaddito toti complexo ex fundamento, termino, & ratione fundandi. Ita nostri communius contra aliquos ex nostris, & aliis. Prob. conclus. negative. Relatio adæquata potest explicari sine omni modo superaddito: ergo non debet ad-

strui

strui talis modus; nam entia non sunt multiplicanda sine necessitate. ant. constabit ex *num.* 739. & solutione objectionum. consequentia probata est ex modo adducto principio philosophico communiter recepto.

731. Confr. Si modi debent resultare in omnibus subiectis relationis cuiuscumque, erunt quasi infiniti, certe innumerabiles, quot utique non debent admitti sine gravissima ratione, quam adversarii non asserunt. Et quis credat, ad saltum ranæ, vel cicadæ, in omnibus entibus resultare myriades modorum, qui iterum singulis momentis millesies millies mutentur, ob aliorum novorum entium productionem, priorum destructionem, aut motum, vel mutationem &c. ? Et quis entia remotissima, e. g. stellas supremas, determinabit ad producendos in se modos hos, ad motum muscæ, vel saltum pulicis in terra?

732. Nec dicas, posse hos modos relationum identificari cum durationibus ipsorum relativorum; nam etiam sic finguntur in quibusvis durationibus respectus infiniti pro infinita varietate relationum, sine omni necessitate, & ratione: imo contra rationem; nam durationes entium naturalium deberent habere essentialem respectum, & exigentiam ad entia supernaturalia, quibus exigenter essentialiter coexistere, vel priora, aut posteriora esse: & duratio hodierna muscæ essentialiter exigeret existentiam Christi, & peccatum Caini, quibuscumque esset essentialiter relatio posterioritatis.

Quin etiam duratio Petri esset essentialiter relatio ipsius ad actum liberum, pro eo instanti a Petro productum, & ipsi coexistentem, quod difficulter conciliatur cum libertate: & si quis forte vellet dicere, quod ipsa duratio Petri præsupponat ejus actum liberum, adeoque sit tantum necessarius actus necessitate consequenti, certe hoc ipsum dicere durum esset, & difficillime explicabile, quomodo Petrus pro priori ad suam durationem se determinet ad producendum actum liberum, & dein primum ab hoc determinetur ad producendam, vel recipiendam durationem, cui identificata sit relatio ad actum liberum. Sicut etiam videtur inexplicabile,

quo-

quomodo determinetur Petrus, vel quæcumque causa creata, ad producendam potius durationem talis, quam alterius speciei, sive modum habentem sibi identificatas potius tales, quam alias relationes: nisi recurratur ad Deum, ad quem tamen recurrere in determinatione ad speciem, non decet Philosophum.

733. Dico 5. Relatio prædicamentalis consistit in sola adæquata ratione fundandi. Prob. concl. 1. auctoritate Philosophi l. de Prædicam. tr. 2. c. 4. ubi sic habet: *Similia vero, aut dissimilia secundum solas dicuntur qualitates: & 5. Metaph. c. 9. text. 16. ait: Similia dicuntur ... quorum qualitas una: ergo (ut bene infert Hurtadus disp. 15. Metaph. sect. 2. §. 14.) unitas qualitatum est forma denominans subiecta similia, seu, quod idem est, relativa (nam simile in suo conceptu involvit relationem ad alterum, cui est simile) atqui forma denominans relativum est relatio, ut per se patet: ergo unitas qualitatum, que est adæquata ratio fundandi, est relatio.*

734. Confirm. ex S. Thoma, qui Opusc. 48. tract. 5. de prædicam. ad aliquid cap. 2. clarissime sententiam nostram docet, & explicat, sic scribens: *Similitudo requirit duo alba realia, quorum unum est fundamentum, alterum terminus; similitudo enim Sortis albi ad Platonem album, in albedine Sortis est ut in fundamento: in albedine vero Platonis est ut in termino: & post pauca ita pergit: Cum autem dico, quod similitudo Sortis habet albedinem ejus ut fundamentum, non est intelligendum, quod similitudo Sortis sit aliqua res in Sorte alia ab ipsa albedine, sed solum est ipsa albedo, ut se habet ad albedinem Platonis ut ad terminum: ex quo textu, tum patet, quod similitudo, seu relatio consistat in adæquata ratione fundandi, tum, quod hæc ab antiquis dicta sit fundamentum, & terminus.*

735. Addit dein S. Thomas: *Si enim similitudo adderet supra albedinem Sortis aliquam rem, nullo modo posset aliquis alicui fieri similis sine sui mutatione: quibus verbis docet, similitudinem præter utramque albedinem nihil aliud includere, neque etiam ullum modum; cum & ratione istius deberet aliquis mutari. Quamvis autem per hæc verba non necessario excludatur fundamentum, in sensu recentiorum*

In quo consistat Relatio Prædicamentalis. 391
rum acceptum, seu fundamentum in sensu S. Thomæ remotum (quia, etiamsi hoc esset pars relationis, tamen non deberet propterea aliquis mutari) id tamen sufficienter excluditur per verba superiora, quibus ait S. Doctor, similitudinem non esse aliquam aliam rem ab ipsa albedine, sed solum esse albedinem.

736. Quando autem Angelicus cit. opusc. & tract. c. 3. ait: *Relatio differt a suo fundamento; quia importat oppositum relativi: per fundamentum, & terminum intelligit utramque albedinem, ut dictum num. 734. & docet, relationem adæquatam involvere non tantum e. g. albedinem Sortis, sed etiam oppositam, seu contrapositam albedinem Platonis, ad quem Sortes refertur: additque expresse, relationem totam differre a fundamento, nempe una albedine, e. g. Sortis, sicut differt totum a parte.*

Nec dicas, S. Doctorem, uti & Alexandrum Alensem mox citandum, requirere ad relationem duo alba; nam sumunt terminos duo alba formaliter, seu secundum formam, vel terminum abstractum, ut idem significant, ac dua albedines; sicut scilicet, quando dicitur: *Album est disgregativum visus: significatur: Albedo est disgregativa visus: de quo vide etiam num. 665. Et sane sic debent exponi isti auctores; alias ipsorum dicta sibi opponerentur: certe sola albedines non essent fundamentum, & terminus: uti tamen esse clare docet S. Thomas.*

737. Consentit etiam Alexander ab Ales, qui in l. 5. Metaph. text. 20. & in illa verba Aristotelis: *Alia vero secundum accidens &c.* ita ait: *Differentia autem inter relationem, & relativum, est, sicut inter formam, & formatum, & sicut inter albedinem, & album. Imo, si legatur tota ejus doctrina de relativis, sat clare patebit, eum stare a nostris partibus, atque per fundamentum intelligere rationem fundandi, & per modum, in quo aliquando videtur statuere relationem, intelligere aliquam conceptibilitatem, vel comparabilitatem unius partis rationis fundandi ad alteram: per fixum autem, quod docet requiri ad relationem, aliud non intelligere, quam iterum rationem fundandi, tanquam fundamentum proximum relationis, in sensu S. Thomæ, supra num. 734. adducto.*

738. Pro nobis etiam stant omnes ferme auctores antiquiores, qui relationem constituunt in fundamento, & termino; nam per hæc aliud non intelligunt, quam adequatam rationem fundandi, ut patet legenti. Recentiores vero, tum in impressis libris, tum in manuscriptis, communissime nostram sententiam in terminis amplectuntur, adeo, ut ex nostris vix sit, qui oppositam modo defendat. Et hæc ratio ab auctoritate, in hac questione, quæ post exclusas Modistarum, & Formulistarum opiniones, non parum habet de nomine, magnum pondus habere debet.

739. Prob. 2. conclusio ratione, quæ simul sententiam nostram magis declarat. Relatio tota est forma denominans relativum: sed forma denominans relativum est sola adequata ratio fundandi: ergo relatio tota est sola adequata ratio fundandi: maj. patet; quia *relativum* est concretum, quod resolvitur sic: *res habens relationem*: adeoque ejus forma est relatio. min. prob. forma denominans relativum est forma denominans, e. g. simile, vel æquale: sed forma denominans simile, vel æquale, est sola adequata ratio fundandi: ergo. maj. patet; nam hæc concreta sunt formaliter relativa. min. prob. forma denominans simile, vel æquale, est similitudo, vel æqualitas: sed similitudo, vel æqualitas est sola adequata ratio fundandi: ergo. maj. patet.

740. Minor habetur ex Aristotele, & S. Thoma, quos citavimus n. 733. & 735. certe ob solam adequatam rationem fundandi, nempe unam specie qualitatem, vel magnitudinem in duobus, ista dicuntur similia, vel æqualia, ut nemo negat; quia propterea possunt subsistere eidem conceptui confuso, ut dictum num. 397. Quod autem hic dictum de relatione similitudinis, & æqualitatis, facile transfertur ad omnes alias relationes predicamentales: & insuper in ordine ad omnes hæc minor probatur negative; quia ultra adequatam rationem fundandi adhuc aliud requiri, adversarii non possunt probare; cum tamen ipsis, utpote plus affirmantibus, id incomberet: nobis autem incurabit solvere objectiones, quæ, quia plurimæ sunt, in plures etiam articulos sunt necessario dividende.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

741. **O**bjic. 1. contra 1. conclus. Relatio est id, per quod unum refertur ad aliud: sed nihil datur a parte rei, per quod unum referatur ad aliud: ergo non datur a parte rei relatio. Confir. 1. Forma referens unum ad alterum est cognitio: sed hæc forma est relatio: ergo cognitio est relatio: atqui cognitio non datur a parte rei: ergo. Confir. 2. Relatio similitudinis est unitas qualitatum: sed hæc unitas non datur a parte rei: ergo. Resp. dist. maj. relatio est id, per quod unum refertur ad alterum potentia. conc. maj. per quod refertur actu. neg. maj. & dist. sic min. neg. conseq. Jam dictum est initio num. 11. verba in definitionibus posita, per se non significare actum, sed tantum potentiam. Ad do, *referri* hic communiter sumi pro *comparari*, adeoque comparari actu utique esse cognosci cognitione comparativa: at non comparari potentia, seu esse comparabile; nam comparabilitas datur independentem a cognitione, & intellectu.

742. Ad 1. confir. dist. maj. forma actu referens, seu actualis comparatio, est cognitio. conc. maj. forma potentia referens, seu comparabilitas, est cognitio. neg. maj. & dist. proportionaliter min. neg. conseq. dein conc. subsumpt. neg. iterum conseq. Sensus distinctionis jam patet ex modo dictis. Ad 2. confir. dist. maj. relatio illa est unitas qualitatum fundamentalis. conc. maj. est unitas formalis. neg. maj. & dist. sic min. neg. conseq. Unitas fundamentalis est tantum fundamentum, quod præbetur intellectui, ut plura faciat intentionaliter unum: & tale fundamentum est convenientia, seu similitudo qualitatum: unitas autem formalis est ipsa actualis confusio plurium per modum unius, quæ utique est cognitio.

743. Objic. 2. Independentem a cognitione, vel intellectu cognoscente, non datur fundamentum, aut terminus: ergo neque relatio. prob. ant. independentem a cognitione non refertur potius Petrus ad

Paulum, quam Paulus ad Petrum: ergo non datur fundamentum, aut terminus. Resp. dist. ant. non datur fundamentum, aut terminus in actu primo. neg. ant. non datur in actu secundo. om. ant. & neg. conseq. ad prob. dist. conseq. ut prius: nego deim, quod fundamentum a parte rei, seu in actu primo sit illud, quod actu refertur, sive comparatur cum altero; fundamentum enim a parte rei est id, quod potest referri, vel comparari cum altero. Dixi om. ant. quia, si per fundamentum in actu secundo tantum intelligatur id, quod est referibile (eo quod termini, in definitione positi, tantum significant potentiam, non actum) dabitur fundamentum in actu secundo a parte rei. Attamen, quia hæc referibilitas, seu comparabilitas a parte rei, nondum est, saltem semper, determinata ad potius esse fundamentum, quam, ad esse terminum: & ista determinatio videtur saltem sepe fieri per intellectum, hinc omisi, quod non semper fundamentum in actu secundo jam detur a parte rei.

Unde, si relatio est mutua, ut relatio similitudinis inter Petrum, & Paulum, tunc a parte rei utrumque extremum est fundamentum, & terminus in actu primo: & deim primum per cognitionem (que hoc potius, quam alterum extremum assumit tanquam rectum, vel subiectum) determinatur, ut in actu secundo sit potius fundamentum, quam terminus. Si autem relatio non est mutua, e. g. relatio transcendentalis creaturæ ad Deum, tunc solum id, quod refertur, est fundamentum, nempe creatura, ut per se patet.

744. Objic. 3. Independentem ab intellectu tantum dantur entia absoluta, & qualitates: ergo non dantur relativa, consequenter neque relatio. Confirm. Prædicamentum relationis est diversum a prædicamentis substantiæ, qualitatis &c. ergo relatio non consistit in substantiis, vel qualitibus: ergo in actu intellectus. Confirm. 2. Aliquæ relationes consistunt in negationibus: sed istæ non dantur realiter: ergo. Resp. neg. ant. tum quia a parte rei dantur entia modalia, tum quia etiam dantur relativa: que tamen relativa etiam vocantur absoluta, non sumendo hanc vocem, prout opponitur relativo, sed

In quo consistat Relatio Prædicamentalis. 395
sed prout opponitur modali; nam substantiæ ut quod, & qualitates, distinguuntur a modis.

745. Ad 1. confirm. neg. utramque conseq. vide supra num. 711. Ad 2. confirm. conc. maj. saltem, quod aliquæ relationes inadæquate consistant in negationibus, & dist. min. istæ, nempe negationes, non dantur realiter, hoc est, non dantur physice. conc. min. non dantur independentem ab intellectu, nempe suo modo. neg. min. & conseq. Scilicet negationes non constituuntur per actum intellectus, neque eorum qualiscumque existentia, analogice talis, præsupponit actum intellectus; unde dicuntur suo modo dari a parte rei: nisi autem adversarii probent, eas tantum haberi per intellectum, pro suo intento nil probant.

746. Objic. 4. contra 2. conclus. Paternitas in divinis est adæquate identificata cum fundamento, seu cum Patre: ergo etiam est ita identificata in creatis. Confirm. Relatio Dei scientis ad seibile est adæquate identificata cum Deo, & tamen est separabilis a Deo; casu quo enim Antichristus e. g. non committeret peccatum, Deus istud non sciret: ergo potest relatio adæquate esse identificata fundamento, quamvis ab isto sit separabilis.

Resp. neg. conseq. In divinis paternitas non est separabilis a Patre, & e contra est realiter distincta a filiatione: at aliter se habet in creatis; unde est disparitas satis manifesta. Ad confirm. Antecedens supponit, quod actus Dei contingentes adæquate identificentur cum Deo, simul tamen propter antecedentem separabilitatem virtualiter ab eodem distinguuntur: qualis tamen distinctio virtualis in creatis non admittitur; unde argumentatio hæc a divinis ad creata est nulla. in forma om. ant. neg. conseq.

747. Objic. 5. Fundamentum solum, deficiente termino, vel etiam altera parte rationis fundandi, manet adhuc in se isti simile, quantum est ex se: ergo potest dici, quod cum ipso identificetur tota relatio. Confirm. Etiam relatio transcendentalis deficit, deficiente termino, & tamen identificatur cum solo fundamento: ergo potest etiam relatio prædicamentalis identificari cum fundamento, & tamen deficere, deficiente termino. Resp. neg. conseq. Relatio non

non est tantum inadæquata convenientia, aut inadæquata forma denominans, e. g. simile, quæ inadæquata forma, aut convenientia manet, manente solo fundamento: sed est adæquata convenientia, & forma, quæ non datur, nisi detur tota, & adæquata ratio fundandi. Ad confir. dist. 1. p. ant. relatio transcendentalis deficit, deficiente termino formaliter. neg. 1. p. ant. deficit tantum arguitive; quia scilicet ex defectu termini arguitur, vel infertur etiam defectus ipsius fundamenti. conc. 1. p. & etiam 2. p. ant. ac neg. conseq. Disparitas est maxima; nam in relatione predicamentali maneret fundamentum, & non maneret relatio: at in transcendentali ipsum etiam fundamentum deficeret.

748. Objic. 6. contra 3. conclus. Relatio predicamentalis aliquando identificatur cum complexo ex fundamento, & termino: ergo convenientius dicitur, quod semper identificetur. prob. ant. relatio identitatis, e. g. inter Petrum, & Paulum, etiam juxta nos identificatur cum complexo: ergo. Resp. 1. retorq. arg. In hoc ipso casu relatio identitatis identificatur etiam juxta adversarios cum ratione fundandi; quia hæc in isto casu realiter identificatur cum complexo: ergo relatio semper identificatur cum ratione fundandi. Resp. 2. dist. ant. relatio identificatur cum complexo, quando istud identificatur cum ratione fundandi. conc. ant. in alio casu. neg. ant. & conseq. ad prob. conc. ant. & sub data distinctione conc. vel neg. conseq. Manet tamen semper verum, quod relatio predicamentalis semper identificetur cum adæquata ratione fundandi, & tantum identificetur cum complexo, quando hoc est identificatum cum ratione fundandi.

749. Objic. 7. Si relatio predicamentalis non consistit in complexo, tunc sola actio generativa est adæquata paternitas: sed hoc est contra communem: ergo. Confirm. 1. Sequeretur, quod pereunte actione generativa periret pater, & ea multiplicata multiplicaretur pater: utrumque est falsum: ergo. Confirm. 2. Sequeretur, quod eadem actio generativa tanquam forma denominaret patrem, & filium: hoc non potest dici: ergo. Resp. 1. neg. maj. quæ strictè loquendo non est vera; nam relatio paternitatis non est sola actio generativa; alias Deus esset pater naturalis omnium animalium; nam actio generativa cujus-

cujuslibet animalis respicit essentialiter Deum ut producentem. Quare relatio paternitatis dicitur imprimis actionem productivam alicujus quoad naturam similes, dein etiam actionem communicativam alicujus de sua substantia: de quibus vide dicta *Phys. part. p. 2. nu. 440.* Resp. 2. om. ma. neg. mi. intellectam de actione orta a principio conjuncto, & productiva in similitudinem naturæ; nam auctoritas nostræ sententiæ patet ex *nu. 733. & seq.*

Ad 1. confir. dist. 1. p. ma. periret pater eodem modo, quo actio generativa. conc. ma. diverso modo. neg. ma. Scilicet periret pater pereunte actione generativa, sicut perit doctor pereunte actu publico creationis, de quo *n. 701.* sive periret quidem physice, moraliter tamen maneret pater. Jam 2. p. ma. neg. nam non multiplicaretur pater ob multiplicatam actionem illam; quia concreta accidentalia non multiplicantur multiplicata forma, ut *nu. 669.* jam dictum est. Ad 2. confir. neg. mi. Sicut eadem actio tanquam forma denominat causam producentem, & effectum productum: ita etiam potest unum hominem denominare generantem, seu patrem, & alteram generatum, seu filium.

750. Dices 1. Moralis perseverantia actionis generativæ facit tantum relationem secundum dici: ergo non sufficit. Resp. in omni sententia admittendam aliquam perseverantiam moralem alicujus requisiti ad relationem: & quidem, qui adstruunt modos, debent admittere perseverantiam moralem relationis fundamentalis; alii, qui statuunt complexum, perseverantiam moralem actionis generativæ; unde facile retorquetur argumentum. In forma neg. ant. nam est vere respectus realis, per quem refertur pater ad filium, mediante actione generativa, physice quidem præterita, moraliter autem adhuc perseverante: sicut revera est adhuc realiter peccator, qui prius peccavit, dummodo peccatum necdum sit remissum, etsi non amplius physice, sed tantum moraliter existat.

Ad do hic, moralem hanc perseverantiam actionis generativæ posse consistere in actione conservativa filii, quam Deus ponit intuitu præcedentis actionis generativæ; sic enim ista actio manet in esse-

effectu, aliquo modo suo. Quod autem actio conservativa sit specie diversa ab actione generativa, non refert; nam, licet differat physice, non differt moraliter, sive in estimatione hominum.

751. Dices 2. Juxta nos posset aliquis adhuc dici pater mortuo filio, & filius mortuo patre, adeoque pupilli adhuc haberent patrem: hæc sunt paradoxa: ergo. Resp. Hoc argumento ad summum probatur, quod relatio ista, vel similis, exigat coexistentiam fundamenti, & termini, adeoque præter actionem generativam etiam durationes simultaneæ fundamenti, & termini, sint partes rationis fundandi, & forte etiam aliqua relationes exigant ubicationes simultaneas: quod libenter transmitto.

Attamen hæc durationes, aut ubicationes non requiruntur universaliter ad quamvis relationem predicamentalem, ut patet ex receptis variis modis loquendi: sic e.g. dicitur equus esse similis illi, quem quis habuit ante annum: dicitur filius similis patri mortuo: item sæpe interroganti, cujus filius sit aliquis homo; redditur nomen defuncti: sic relationes successoris, & antecessoris, prioris, vel posterioris &c. nec simultaneas durationes, nec ubicationes exigunt.

Unde recte asserit Arriaga *disp. 12. Log. sec. 10. m. 50.* cum hæc sit questio de modo loquendi, non bene argui ab uno ad alium; cum in his questionibus argumentum a pari non procedat; eo quod sæpe unus modus loquendi sit receptus, non alius. In forma vel neg. ma. & dic, requiri ad hanc relationem etiam durationes simultaneas fundamenti, & termini: vel neg. mi. dic, dici sæpe aliquem filium patris defuncti, vel etiam patrem filii defuncti, ut *Sap. 14. v. 15.* item pupillos etiam dici filios talis, vel talis: quamvis non dicantur pupilli habere patrem; eo quod hoc modo loquendi juxta communem acceptionem indicetur, non pater quomodo-cumque, sed ut existens.

752. Ob. 8. contra 4. conclus. S. Thom. 1. p. 9. 28. n. 2. ad 2. ait: *Id, quod invenitur in creatura præter id, quod continetur sub significatione nominis relativi, est alia res*: ergo relatio in creatis præter extrema involvit modum. Confr. Aristoteles adstruit

struit illas relationes, quas negavit Zeno: sed hic negavit relationes consistentes in modis: ergo Aristoteles istas admisit. prob. mi. Zeno non negavit duos muros albos: ergo tantum negavit modum istis superadditum.

Resp. neg. conseq. S. Thomas *loc. cit.* tantum docet, relationem non esse identificatam soli fundamento, quod ibi intelligit per relativum, ut patet legenti; quærit enim ibi S. Doctor, an relatio in divinis sit aliquid superadditum essentiae, sive ipsi non identificatum: & respondet, relationem in divinis nihil superaddere essentiae in divinis, quamvis superaddat in creatis. Ad confr. neg. min. ad prob. neg. conseq. Zeno non quidem negavit, muros esse albos ratione albedinis, sed negavit, eos esse similes ratione albedinis, seu negavit, albedinem esse similitudinem, uti negant patroni modorum.

753. Ob. 9. Pater ut pater connotat paternitatem: ergo paternitas non est pars, sed tantum connotatum patris ut patris: ergo debet modus superadditus esse pars patris ut patris; quia hæc nova denominatio debet habere novam partem: ergo modus superadditus est relatio patris. Resp. om. ant. neg. conseq. Verbum *connotare* non semper adhibetur in sensu stricto, in quo tantum dicitur de illo, quod non est pars, sed tantum aliquid connexum: sed sæpe adhibetur in sensu minus stricto, in quo dicitur etiam de illo, quod quidem est pars rei concrete sumptæ, sed non denominative sumptæ: vel venit tantum in obliquo, ita ut de ipso prædicatum propositionis non possit affirmari; & sic dicitur: *Musicus ut musicus connotat musicam*: & *Pater ut pater connotat paternitatem*. Non quidem est satis proprius iste modus loquendi, & videtur a Formulistis in Philosophiam inductus: sed, quia jam videtur civitate donatus, hinc eum in explicato sensu transmittimus.

754. Ob. 10. Absque modo superaddito dantur tantum entia indifferentia ad relationem: ergo debet eorum indifferentia tolli per modum superadditum. prob. conseq. cæcus non fit videns per additionem alterius cæci: ergo etiam indifferens non fit determinatum per additionem alterius indifferents.

Antequam respondeam, noto, hanc, & plures objectiones pro modis factas, retorqueri posse in relatione fundamentali, quam etiam adversarii debent admittere.

Hæc autem relatio fundamentalis aliud non est, quam fundamentum aliquod, quo posito, seu quo exigente, juxta adversarios resultat modus relationis formalis; nam etiam ipsi interrogati, quare in duobus muris albis resultat modus similitudinis, & non resultat in duobus muris, quorum unus est albus, alter niger, debent respondere; quia in illis adest fundamentum exigens modum, non autem adest in istis: sive, quia in istis non adest ratio fundandi; unde, quod juxta ipsos est relatio fundamentalis, juxta nos est relatio formalis.

755. Jam vero etiam ex. gr. utraque albedo, vel uterque homo, est indifferens ad relationem fundamentalem similitudinis, vel identitatis, adeoque etiam debet ea indifferencia tolli: non per modum; alias jam daretur juxta adversarios relatio formalis: ergo debet tolli per aliquid aliud: atqui per idem tolletur juxta nos indifferencia ad relationem formalem. In forma. dist. ant. absque modo dantur tantum entia omnimode indifferencia. neg. ant. non omnimode indifferencia. conc. ant. & neg. conseq. ad prob. dist. conseq. indifferens non fit determinatum per additionem alterius omnimode indifferens. conc. conseq. per additionem alterius non omnimode indifferens. neg. conseq.

756. Indifferencia hic idem significat, ac insufficientia: hæc potest esse, vel omnimoda, vel non omnimoda: insufficientiam omnimodam, seu exclusivam etiam inadæquate sufficientiæ, habet cæcus ad videndum; & hinc, si addantur mille cæci, non propterea aliquid videbunt: insufficientiam non omnimodam, seu conjunctam cum sufficientia inadæquata, habet e. g. equus ad trahendum currum onustum; & hinc, si addantur alii equi, poterit ille cum istis currum trahere absque modo superaddito.

Potest autem hæc insufficientia non omnimoda esse major, vel minor, prout requiruntur plura, vel pauciora ad sufficientiam adæquatam: & sic aliquando plures, aliquando pauciores equi, requiruntur, nempe

pe

pe pro diversitate ponderis. Simili ratione etiam una pars rationis fundandi se sola est indifferens, vel insufficientis ad constituendam relationem: non tamen est indifferens, aut insufficientis omnimode, sed est inadæquate sufficientis, & partialiter ita, saltem conditionate, determinata, ut, quando altera pars rationis fundandi ei jungitur, statim cum ea relationem constituat.

757. Dices. Indifferencia ad relationem identitatis est Petro intrinseca: ergo non potest tolli per additionem Pauli, etiam intrinsece indifferens. prob. conseq. si potest indifferencia intrinseca tolli per additionem alterius indifferens, tunc etiam non erunt amplius necessarii modi unionis, ubicationis &c. sed hoc non potest admitti: ergo. Resp. retorq. arg. in relatione fundamentali: item in equo indifferente, seu insufficiente ad trahendum currum.

In forma, dist. conseq. non potest tolli, id est, auferri, vel separari a Petro, quod non est necesse. conc. conseq. non potest tolli, hoc est, non potest determinari, vel compleri insufficientia Petri. neg. conseq. ad prob. qui negant necessitatem modorum, admittunt totum: alii negant ma. nam, ut dictum num. 756. indifferencia, vel insufficientia est diversa, quandoque major, quandoque minor: quandoque potest tolli per unum, quandoque requiruntur plura: in iis autem casibus, ubi adstruuntur modi, docent isti auctores, non posse indifferenciam tolli per aliud, quam per similem modum, quod specialibus rationibus se probare asserunt, de qua re suo loco in Physica.

758. Ob. 11. Sæpe in relatione etiam identitatis terminus, & fundamentum, si seorsim sumantur, sunt indifferencia ad relationem: ergo etiam sunt indifferencia, si simul sumantur; nam sunt idem, sive simul, sive seorsim sumantur. Resp. conc. ant. neg. conseq. cum sua probatione addita; nam partes seorsim sumptæ, & partes simul sumptæ, non sunt adæquate idem, sed differunt ut totum, & pars; revera enim partes simul sumptæ sunt totum: at vero seorsim sumptæ non sunt totum, sed sunt tantum quelibet pars, per descensum distributivum enumeranda: verum de hoc fusius in Physica, ubi de modo totalitatis.

S 3

759.

759. Ob. 12. Fundamentum, & terminus, sunt extrema relationis: ergo debet dari aliquod medium, seu vinculum inter ipsa: sed hoc est modus superadditus: ergo. Confr. Relatio est accidens: ergo non potest stare in ratione fundandi, quæ est quandoque substantia: ergo debet stare in modo. Resp. neg. conseq. neque enim sunt extrema, quæ debeant facere a parte rei unum physicum, sed tantum quomodocumque, seu fundamentaliter unum; unde necesse non est aliquod vinculum realiter distinctum: quidquid sit, an admittendum sit vinculum, moraliter tantum ab ipsis distinctum. Ad confr. dist. ant. relatio est accidens physicum, vel logicum. conc. ant. necessario accidens physicum. neg. ant. & conseq. potest autem etiam substantia esse accidens logicum, ut dictum est *num. 711. & 718.* atque patet in exemplo habitus, vel vestis ibidem adducto.

760. Ob. 13. Similitudo est perfectio intrinseca rei simili, & distincta a ratione fundandi: ergo relatio saltem similitudinis consistit in modo superaddito. prob. ant. equus majori pretio emitur, si sit similis alteri, quam si non sit similis: ergo similitudo est perfectio intrinseca equo, distincta a ratione fundandi. Confr. In relationibus consistit ordo, & pulchritudo universi: sed ordo, & pulchritudo est summa perfectio universi: ergo in relationibus consistit summa perfectio universi: ergo sunt modi superadditi.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. conseq. Recte ait *Semery disp. 4. Log. q. 8. a. 6.* similitudinem esse indifferentem; nam, si equus sit similis equo malo, etiam ipse erit malus: si autem sit similis bono, etiam ipse erit bonus: intrinsece autem similitudo nihil addit, præter rationem fundandi: quin etiam pater non est intrinsece perfectus, si habeat insignem filium; nam ab ignavis parentibus nascuntur quandoque egregii liberi, & vicissim) nisi forte arguitive; quia quandoque arguitur ex filio bene educato virtus, & prudentia patris.

761. Quando autem carius ematur equus similis, quam alius, non probat majorem in ipso perfectionem intrinsecam; nam sæpe aliquid carius emitur propter circumstantias pure extrinsecas: e. g. carius emitur panis tempore famis: item aliquando, si quis sciat, quen-

quendam equum placere alicui, cujus ipse gratiam accupatur, illum quandoque excessivo etiam pretio emit, ut eo dein oblato patroni gratiam sibi conciliet,

In casu objectionis equus carius emitur, non propter modulum, (quem equus juxta adversarios etiam haberet, si alicui equo in Indiis esset similis, de quo tamen necemptor, nec venditor aliquid sciret, qua tantum existente similitudine equus carius minime emeretur) sed propter alium finem, e. g. delectationem, quam querit emptor, ex aspectu similitudinis, vel ex laude, & affirmatione hominum, quam sperat ex curru tracto a pluribus equis similibus. Ad confirm. neg. ultimam conseq. Ordo, & relatio, est quidem perfectio intrinseca toti universo adæquate sumpto: sed non est perfectio intrinseca cuilibet enti particulari, & distincta a ratione fundandi: adeoque nulla opus est entitate modalis superaddita.

762. Ob. 14. Relatio est entitas simplex: sed ratio fundandi sæpissime non est entitas simplex: ergo ratio fundandi non est relatio. ergo relatio est aliquis modus. prob. ma. per relationem plura fiunt unum: ergo debet esse entitas una, & simplex. Confr. Si relatio non est entitas una, & simplex, totum universum est ens per accidens, ut cumulus lapidum: hoc non potest admitti: ergo. Resp. neg. ma. licet enim relatio sæpe sit entitas simplex, quando scilicet ratio fundandi talis est: at non est necessario semper entitas simplex.

Ad prob. dist. ant. per relationem plura fiunt unum fundamentaliter. conc. ant. fiunt unum formaliter. neg. ant. & conseq. quid hoc sit vide *n. 496.* Ad confirm. neg. ma. Est quidem universum in aliquo sensu totum per accidens: id est, partes illius non fiunt inter se physice continuativæ, vel informativæ unitæ: at non est totum per accidens, ut cumulus lapidum, sine ordine, ac dispositione, casu in unum consectorum; nam partes universi sunt summa prudentia, ac ordine a Deo inter se dispositæ.

763. Dices. Relatio rationis est entitas una, & simplex: ergo etiam relatio realis debet esse talis; nam debent mutuo proportionari. Resp. neg. conseq.

quam non evincit addita ratio; proportio enim unius relationis cum altera, non fiat in hoc, quod una debeat esse entitative talis, qualis est altera: certe ratio rationis fiat in cognitione: cognitio autem sepe non proportionatur objecto entitative; nam sepe cognitio est abstractiva, quin objectum a parte rei abstractum esse possit: sed proportio istarum relationum tantum fiat in hoc, quod ratio rationis quidem intentionaliter, ratio vero realis realiter, debeat referre unum ad alterum: & quod cognitio nihil debeat representare, quod in objecto non existit: e contra objectum debeat tale esse, quale a cognitione representatur.

ARTICULUS V.

Solvuntur Reliqua Objectiones.

764. **O**B. 1. contra 5. conclus. Ratio identitatis non potest identificari cum adæquata ratione fundandi: ergo conclusio non subsistit. prob. ant. in relatione identitatis adæquata ratio fundandi identificatur fundamento, & termino: sed fundamentum, & terminus, non possunt identificari relationi: ergo. prob. iii. omnes partes relationis debent referri ad aliud: sed terminus non potest referri ad aliud: ergo non potest esse pars relationis. prob. ma. ratio ut relatio, sive reduplicative sumpta, est ordo unius ad aliud: ergo omnes ejus partes debent referri ad aliud.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. min. ad hujus prob. neg. ma. & ad hujus prob. neg. consequ. nam quamvis concretum etiam sumatur reduplicative, non ideo de omnibus ejus partibus potest dici prædicatum, ut ostensum est *nu.* 578. & 664. quare neque in relatione identitatis, etiam reduplicative sumpta, debet de omni parte rationis fundandi, seu etiam de termino dici, quod referatur ad aliud.

765. Dices. Saltem ratio etiam identitatis est ratio, quare ipsamet referatur ad aliquid aliud: ergo terminus non est pars relationis identitatis. prob. consequ. terminus non potest esse ratio, quare aliquid referatur ad aliud, sed tantum potest esse ratio,

tio, quare aliquid referatur ad ipsum terminum: ergo. Resp. dist. ant. ratio identitatis est ratio, quare ipsa denominative sumpta referatur ad aliud, distinctum ab ipsa denominative sumpta. conc. ant. est ratio, ob quam ipsa denominative sumpta referatur ad aliud, distinctum ab ipsa quidditative, sive concrete sumpta. neg. ant. & consequ. ad prob. dist. ant. terminus non potest esse ratio, quare aliquid referatur ad aliud distinctum a relatione identitatis quidditative sumpta, vel distinctum ab ipso etiam termino. conc. ant. quare aliquid referatur ad aliud, tantum distinctum a relatione identitatis denominative sumpta, vel distinctum a fundamento. neg. ant. & consequ.

766. Quando dicitur, relativum, vel ratio referri ad aliud, intelligitur per se tantum relativum, vel ratio denominative accepta, sive secundum rectum; unde tantum una pars relativi, vel relationis identitatis, debet referri ad alteram. Neque debet ea pars referri ad aliquid a tota relatione adæquata distinctum, quando fundamentum, & terminus identificantur adæquate rationi fundandi, ut contingit in relatione identitatis.

Sicut ferme, quando anima, & corpus, uniantur inter se, etiam uniantur ipsi unioni: & dum dicitur aliquid unitum alteri, non semper intelligitur unitum alteri adæquate distincto ab omnibus partibus hujus concreti unitum (nam potest etiam intelligi, quod uniat unioni ipsi) ita etiam, quando dicitur ratio referri ad alterum, non necessario intelligitur alterum, a relatione tota adæquate distinctum.

767. Ob. 2. Potest manere adæquata ratio fundandi, & non manere ratio: ergo sunt inter se distinctæ. prob. ant. in SS. Eucharistia post consecrationem manet utraque albedo, seu adæquata ratio fundandi, in duabus sacris hostiis, & tamen non manet ratio similitudinis inter duos panes: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. neg. 2. p. ant. manet enim ratio, seu forma, saltem in actu primo denominans relativum, quamvis non denominet in actu secundo: sicut manet albedo, seu forma denominans album, quamvis actu non denominet ex defectu subiecti, vel unionis cum illo.